

ԱճԻ ՄԱՀԱԿՅԱՆ

ԻՆՏԵԼԵԿՏ ԶԱՐՏԵԶԻ ԿԻՐԱՌԱԿԱՆ

ԱՌԱՐՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՈԼՈՐՏՈՒՄ

Մենք ապրում ենք զարգացած տեղեկատվական տեխնոլոգիաների դարում: Տեղեկատվության փոխանակումը տարիների ընթացքում դարձել է ավելի արդյունավետ: Գրասենյակային աշխատողների քանակը աճում է: Գրասենյակներում իրականացված հետազոտությունների համաձայն՝ աշխատողների ստացած էլեկտրոնային տեղեկատվությունը երկու անգամ աճել է մախող տարիների համեմատ: Եթե տասնհինգ տարի առաջ մենեջերի աշխատանքային սեղանը պատված էր թղթերի մեծ քանակով, քանի որ դրանք ինֆորմացիայի ստացման հիմնական աղբյուրն էին, ապա հիմա սեղանին միայն համակարգիչ կա: Մրանով հանդերձ չի պակասում ինֆորմացիոն աշխատանքի սթրեսը, քանի որ միացնելով համակարգիչը՝ մենեջերը բազմաթիվ հաղորդագրություններ, փաստաթղթեր, խնդիրներ է տեսնում, որոնք հաճախ քառսի են վերածվում:

Այս խնդիրների լուծման համար կիրառվում են քայլ և մայնդ մենեջմենթի գաղափարները: Թայմ մենեջմենթը ուղղված է ժամանակի արդյունավետ կառավարմանը,¹ իսկ մայնդ մենեջմենթը՝ քայլ մենեջմենթի ուղղություններից է,² որի հիմնական նպատակն է ինտելեկտ քարտեզիով անձնական և կորպորատիվ գործունեության արդյունավետության բարձրացումը: Մայնդ մենեջմենթի մեթոդը հեշտացնում է աշխատանքները, ինչպիսիք են՝ կառավարման մոդ քաղաքականության մշակում, ատենախոսական թեզի պաշտպանություն, մոդ ծրագրի պլանավորում, մոդ ապրանքանիշի հայեցակարգի մշակում, ժողովների անցկացում, շնորհանդեսների մախսապատրաստում և իրականացում:

Ժամանակակից աշխարհում դժվար է գտնել որևէ մեկին, ով չի լսել ինտելեկտ քարտեզի մասին. այն մաս անվանում են ուղեղի կամ խելքի քարտեզ: Բայց քչերը գիտեն, որ դրա շնորհիվ կարելի է զարգացնել ոչ միայն ստեղծագործական մտածողությունը, այլ մաս արդյունավետորեն լուծել բիզնես խնդիրները: Ինտելեկտ քարտեզի հիմքում մարդկանց ուղեղի աշխատանքի հիմնական սկզբունքներն են, որոնք կարելի է անվանել կենսաբանական համակարգիչ: Այս մեթոդը թույլ է տալիս բարձրացնել կենսաբանական համակարգչի արդյունավետությունը: Քանի որ մարդու մտածողությունը յուրօրինակ է, ապա ինտելեկտ քարտեզն էլ յուրօրինակ է և չկրկնվող:

Ինտելեկտ քարտեզի տեխնոլոգիան մախսապես հիմնված է եղել այն սկզբունքի վրա, որ ուղեղի աշխատանքը ինֆորմացիան ընկալում է այլ օրենքներով, քան ձայնը:³ Այլ կիսագունդը ապահովում է անձի տարածքային կոդմոդությունը, ամբողջական ընկալումը, եռաչափ ընկալումը, պատկերացումը, երազանքը, ռիթմի զգացողությունը, գունային ընկալումը: Չախ կիսագունդը ապահովում է հաջորդականության կոդմոդությունը, թվերի ու ցուցանիշների հետ գործողությունները, վերլուծությունը, տրամաբանությունը, խոսքը: Ինտելեկտ քարտեզը թույլ է տալիս, որ աշ և ձախ կիսագունդերն ինֆորմացիան ընկալեն միաժամանակ:

¹ П.Берд, Тайм менеджмент, М., 2004, стр. 15.

² С.Бехтерев, Майнд-менеджмент, М., 2009, стр. 9.

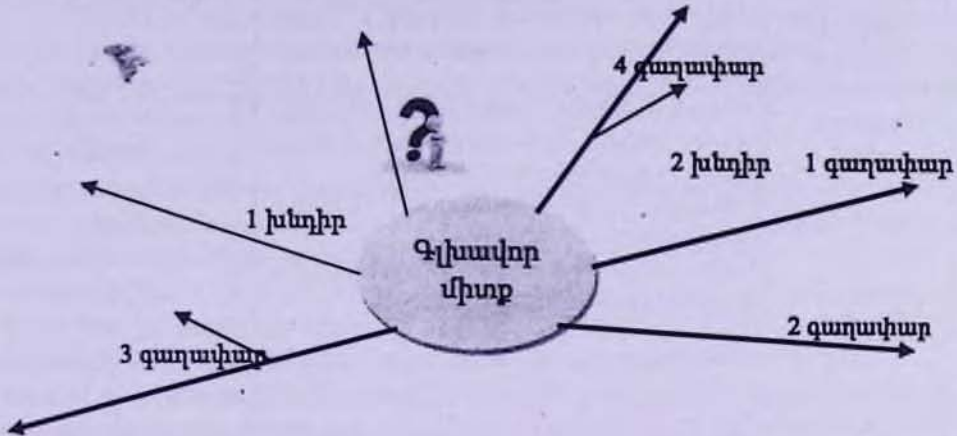
³ М.Зденек, Развитие правого полушария, М., 2004, стр. 87.

Ինտելեկտ քարտեզ մեթոդը կիրառվում է կյանքի բոլոր ոլորտներում, որտեղ պահանջվում է կատարելագործել անձի ինտելեկտուալ ներուժը: Այն ունի չորս էական տարրերով հատկանիշներ.⁴

1. ուշադրության օբյեկտ,
2. հիմնական թեմաներ, որոնց համաձայն դասակարգվում են ենթաբաժինները,
3. ճյուղերը նշվում և բացատրվում են բանալի (եղակետային) բառերով կամ բնութագրերով,
4. ճյուղերը ձևավորում են համակարգը:

Ներկայացնենք ինտելեկտ քարտեզի կազմման մի քանի սկզբունքներ.

Սկսել կենտրոնից: Կենտրոնում է գտնվում է ամենագլխավոր միտքը՝ ինտելեկտ քարտեզի կազմման նպատակը: Պետք է սկսել գլխավոր մտքից, այնուհետև կառուցանան մեր գաղափարներ, որոնք կլրացնեն այդ միտքը: Անհրաժեշտ է սկսել ժամացույցի սլաքի ուղղությամբ՝ աջ կողմի վերևի անկյունից: Կենտրոնական մասում վառ օբյեկտի տեսքով պետք է լինի ինտելեկտ քարտեզի ստեղծման նպատակը: Դրա համար պետք է հստակորեն նշել խնդիրը, օգտագործել տվյալ պահին ոգևորող գույնն ու նկարները, ինչպես նաև պետք է ձևավորել:

Օգտագործել բանալի (եղակետային) բառեր և կապեր: Անհրաժեշտ է մտքերն իրար կապել: Կապերի կիրառումը թույլ է տալիս ուղեղին առավելագույն արագությամբ կազմավորել ինֆորմացիան և ստանալ ամբողջական նկարագիր: Պետք է կիրառել մի օբյեկտից դուրս եկող հիմզից յոթ կապեր, որոնք թույլ կտան մույնիսկ հոգնած մարդուն ընկալել ինֆորմացիան: Գլխավոր օբյեկտի կապը պետք է նշել մուգ ու հաստ գծով, իսկ ենթակա օբյեկտներինը՝ բարակ: Եթե հարևան օբյեկտները կապված են իրար, ապա պետք է ցույց տալ սլաքներով:

Գունավորել: Գույները ունեն իմաստ, որոնք պետք է հաշվի առնել: Գույնը մենք ընկալում են անմիջապես, իսկ տեքստի ընկալման համար որոշակի ժամանակ է պետք: Յուրաքանչյուր գույն ունի իր նշանակությունը, ընդ որում, յուրաքանչյուր մարդու գունազգացողությունը յուրովի է: Այս կամ այն գույնի իմաստը կախված է այնպիսի գործոններից, ինչպիսիք են՝ անձնական մախրնություն, մախկին փորձ, մշակույթի ազդեցություն և այլն: Տարբեր մշակույթներում միևնույն գույնը կարող է տարբեր նշա-

⁴ T.Buzan, B. Buzan, The Mind Map Book, , USA, New York, 1994, p.103.

նակություններ ունենալ: Ներկայացնենք գույների ընկալման արագությունը և նշանակությունները:⁵

Գույն	Նշանակություն	Ընկալման արագություն
Կարմիր	Արագ ընկալվող, առավելագույնս ուշադրությունը կենտրոնացնող, հայտարարում է վտանգի, խնդիրների մասին: Հետևաբար լուսակիրում արգելքի նշանը կարմիր է:	Արագ
Կապույտ	Խիստ, գործնական գույն: Ուղղորդում է արդյունավետ շարունակական աշխատանքի:	Միջին
Կանաչ	Ազատության, հանգստացնող գույն: Դրական է ընկալվում մարդկանց կողմից: Նշանակությունը կախված է նաև նրա երանգից:	Ցածր
Դեղին	Էներգիայի, լիցերության գույն: Գրգռող, ջղայնացնող գույն է, որին հմարավոր չէ ուշադրություն չդարձնել:	Բարձր
Շագանակագույն	Հողի գույն, ամենատաք գույներից է: Հուսալիության, ուժի, կայունության, վստահության գույն է:	Ցածր
Նարնջագույն	Վառ, սառնիչ գույն: Խանդավառության, էներգիայի, գրգռման, դիմամիկայի գույն է: Ուշադրության գրավման հիմնային միջոց է:	Բարձր
Երկնագույն	Նրբության, ռոմանտիկայի գույն: Հիանալի ֆոնային գույն է:	Ցածր
Սև	Խիստ, սահմանափակ գույն է: Իդեալական է տեքստի սահմանները գծելու համար:	Միջին

Մեր առօրյա կյանքը լի է ինֆորմացիայիով, որը հաճախ դժվար է լինում ընկալել, յուրացնել, առավել ևս հիշել: Որպես հետևանք՝ մենք տառապում ենք ինֆորմացիայի ծանրաբեռնվածությամբ, որը էականորեն նվազեցնում է մեր աշխատանքի արդյունավետությունը: Սակայն դա կարելի է փոխել իմտելիկա քարտեզով:

Դիտարկենք հիմնական խնդիրները, որոնք կարող են լուծվել հիշյալ քարտեզի շնորհիվ:

Կազմակերպել մտքերը: Իմտելիկա քարտեզի կիրառումը կարող է օգնել կազմակերպելու նոր ինֆորմացիան հեշտ յուրացվող և հիշվող ձևով: Իմտելիկա քարտեզը կիրառվում է հիշելու համար գրքերի, դասախոսությունների, հանդիպումների, հարցազրույցների, հետախոսային զանգերի ինֆորմացիան:

Ինֆորմացիան հիշել: Մարդիկ չեն կարողանում հիշել տասից ավելի հասցե: Բայց դրա փոխարեն՝ կարողանում են գործնականորեն հիշել հասցեն (օրինակ՝ եկելիցուց դառնալ աջ, հետո ուղիղ գնալ մինչև փոստը): Նման հասցեներն անհամար են. հնարավոր չէ հաշվել. մարդը, մի անգամ լինելով մի վայրում, հետագայում անմիջապես կհիշի, թե ինչպես այնտեղից կարելի է գնալ ուրիշ վայր: Հետևաբար կարող ենք ասել, որ իմտելիկա քարտեզի կիրառումը նպաստում է ինֆորմացիան հիշելուն, ինչպես նաև արագ և արդյունավետ վերլուծելուն:

Ստեղծագործել: Իմտելիկա քարտեզը օգնում է ազատվելու գծային մտածողությունից, և նպաստում է նոր գաղափարների ավելի հեշտ և արագ ի հայտ գալուն:

⁵ D.R. Reaton, *The Book on Mind management*, 4th Printing, USA, AZ, Quma Learning System, Inc, 1994, p.119.

Շփման ժամանակ ավելի քիչ խնդիրներ ունենալ: Հաճախ են լինում այնպիսի դեպքեր երբ զրուցակիցները փորձում են բացատրել բարդ կամ մեծ ծավալի ինֆորմացիա և չի ստացվում բառերով բացատրել, այդ դեպքում հիմնականում փորձում ենք այդ ամենը ներկայացնել նկարելով:

Կամ ի՞նչ են անում մարդիկ, երբ հեռախոսով զրուցում են բարդ կամ անցանկալի բեմայից: Նրանց մեծ մասը նկարում է թղթի վրա: Հիմնականում նկարում է, որպեսզի կարողանա աշխատանքներին ներգրավել ուղեղի աջ կիսագունդը. դա թույլ կտա մեծացնել պատասխանների հնարավոր տարբերակների քանակը և բարձրացնել մտածողության արդյունավետությունը:

Խնդիրները հեշտ և արագ լուծել: Ցանկացած բնույթի խնդիրների դեպքում, անկախ դրանց մասնագիտական կամ անձնական լինելուց, ինտելեկտ քարտեզը օգնում է տեսնելու բոլոր հարցերը, թե ինչպես են այդ հարցերը իրար կապված, և որն է դրանց կարևորությունը:

Պլանավորել: Ինտելեկտ քարտեզը օգնում է պլանավորելու, հավաքելու ամբողջ ինֆորմացիան կազմակերպված ձևով, կարելի է ստեղծել ցանկացած տեսակի պլան՝ միջոցառման, ելույթի, գրքի, նպատակներին հասնելու:

Ինտելեկտ քարտեզը թույլ է տալիս մաս և մոր գաղափարների որոնման համար իրականացնել ուղեղային գրեթե, արտադրողականությունը բարձրացնել, ավելի կարևոր հարցերը տեսնել, համոզիչ ներկայացնել ինֆորմացիան: Ինտելեկտ քարտեզի առավելություններն են՝

- Աշխատում է ուղեղի մեման:
- Հիշողությունը հիմնված է գուգադրությունների (ատցիադիաներ) վրա: Յուրաքանչյուր գաղափար ուղեղում ունի հազարավոր գուգոդրություններ և կապեր: Ինտելեկտ քարտեզը թույլ է տալիս, որ դրանք գրառվեն ու շեշտադրվեն:
- Ուղեղը հիշում է ելակետային բառեր և պատկերներ և ոչ թե նախադասություններ: Ինտելեկտ քարտեզը օգտագործում է մի քանի ելակետային բառեր և նկարագրեր, որը թույլ է տալիս ամբողջ ինֆորմացիան ներկայացնել մի էջում:
- Քանի որ ինտելեկտ քարտեզը պարունակում է գունագեղ նկարներ և նրանց միջև ելակետային բառերով կապեր և նկարագրեր, ապա հեշտ է հիշվում:
- Ինտելեկտ քարտեզի ստեղծումն սկսվում է թղթի մեջտեղից, որը թույլ է տալիս աշխատել ցանկացած անկյունում:
- Ինտելեկտ քարտեզի ստեղծումը ներկայացնում է, թե ինչպես է ուղեղը կազմակերպում գաղափարները:
- Ինտելեկտ քարտեզի շնորհիվ պատկերները մնում են հիշողության մեջ:
- Ինտելեկտ քարտեզի վիզուալ ներկայացումը թույլ է տալիս ընդգծել ինֆորմացիայի ելակետային կողմերը:

Ինտելեկտ քարտեզի առավելությունները և նշանակությունը թույլ են տալիս, որ այն մեծ տարածում ունենա կառավարման ոլորտում: Ի դեպ, մենեջերները, կազմակերպության աշխատակիցներն սկսել են կիրառել ինտելեկտ քարտեզի բաղկացուցիչ մասերը, առանց իմանալու վերջինիս գոյության մասին: Ներկայումս կառավարման ոլորտում այն օգնում է արագ կողմնորոշվելու, խնդիրների լուծման ուղիներ գտնելու, որոշումներ կայացնելու, մոր գաղափարներ առաջադրելու:

Ժամանակակից հայկական կազմակերպություններում որոշակի խնդիրներ լուծելիս կիրառվում է ինտելեկտ քարտեզը, սակայն այն դեռևս լայնորեն չի ինտեգրվել մեր առօրյա կյանքին՝ պայմանավորված մեր մտածելակերպի առանձնահատկություններով: Մենեջերների խնդիրն է կարողանալ կիրառել ինտելեկտ քարտեզը կամ դրա բաղկացուցիչ մասերը՝ հաշվի առնելով հայկական մտածելակերպի առանձնա-

հատկությունները: Միայն այդ ժամանակ մենք կկարողանանք զնահատել ինտելեկա քարտեզի օգտագործման շահեկանությունը կառավարման ոլորտում:

Ամփոփելով թեման՝ կարող ենք մշել, որ ինտելեկտ քարտեզի ստեղծումը հնարավորություն է տալիս ավելի հստակ պատկերացնելու մպատակը, նրան հասնելու միջոցները և ճանապարհները:

Գույների, նկարների և կապերի շնորհիվ ցանկացած ինֆորմացիան ընկալվում, վերլուծվում և հիշվում է ավելի արագ, քան սովորական ձևով (տատերով և թվերով) ներկայացնելու դեպքում:

Ինտելեկտ քարտեզի որակը կարելի է բարելավել գույների, նկարների, արտահայտությունների միջոցով, նաև քարտեզին եռաչափ տեսք տալով, որը կբարձրացնի նրա հանդեպ հետաքրքրվածությունը, նրա գրավչությունը և յուրահատկությունը:

ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ИНТЕЛЛЕКТ-КАРТЫ В СФЕРЕ УПРАВЛЕНИЯ

____ Резюме ____

____ А. Саакян ____

Интеллект-карта представляет собой графический способ передачи идей и концепций. Это-визуальный инструмент мышления, который содействует структурированию информации с целью более быстрого восприятия, анализа, осмысления, обобщения, генерирования новых идей.

Интеллект-карта предназначена для подготовки и проведения мозгового «Штурма» (индивидуально или в группах), решения проблем, изучения и запоминания, планирования, исследования и консолидации информации из различных источников, представления информации и принятия новых предложений на сложные темы.